

Калі прырода стала некрутай

Доўгатэрміновы маніторынг за трансфармацыяй экалогіі ў чарнобыльскай зоне папаўняе навуковую скарбніцу новымі цікавымі фактамі.

Птушкі перасяліліся на... фотаздымкі

Шматгадовае вывучэнне птушынага свету ў Палескім дзяржаўным радыяцыйна-экалагічным Запаведніку дазволіла арнітолагу Валерыю Юрко назапасіць багаты навуковы матэрыял, які значна пашырае наша ўяўленне пра гэты ўнікальны рэзерват прыроды на поўдні Беларусі.

Навуковец вядзе назіранні (у тым ліку і з дапамогаю фотаапарата) 98 міграцыяў птушак у месцах колішняга пражывання людзей, фіксуе новыя кропкі гнездавання птушак-чырвонакніжнікаў, засяроджана даследуе арэал знаходжання птушак-драпежнікаў. Але адна справа ўбачыць птушку і зусім іншая — зрабіць яе фотаздымак. Пра запаведнае птаства старшы навуковы супрацоўнік ведае шмат, як бадай, ніхто іншы. І гэта бачна ў першую чаргу па фотаздымках, якія пашчасціла зрабіць Валерыю ў час яго шматлікіх экспедыцый па тэрыторыі чарнобыльскай зоны.

На каляровых фотаадбітках, якія ўжо паспелі стаць часткаю экспазіцыі музея прыроды ў навуковым пасёлку "Бабчын", адлюстраваны дзівосныя моманты патаемнага птушынага жыцця. Зразумела, без адпаведнага досведу ў арніталогіі, а таксама і ў фатаграфіі, гэткае шыкоўнае птушынае партрэты наўрад ці яму ўдалося б здабыць. Арнітолаг не без надстаў ганарыцца "калекцыяй птушак", створанай без адзінага стрэлу, пераконвае, што з

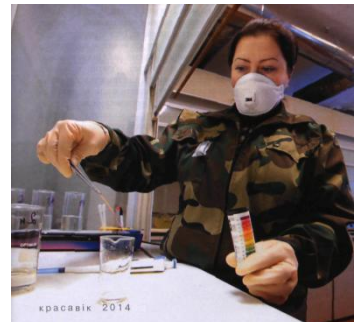
дапамогаю фатаграфіі пра жывёл можна давесці значна болей, чым скажуць вырабленыя з іх чучалы.

— Лічу, што музеі, якія імкнуцца паказаць багацце прыроды, не павінны дзеля гэтага забіваць братоў нашых меншых. Толькі ў тым выпадку, калі прадстаўнік фаўны загінуў, яго з дапамогай таксідэрміста можна выкарыстаць у якасці музейнага экспаната, — кажа Валерыю Юрко. — У бабчынскім музеі захоўваецца нязначная калекцыя чучалаў, з якіх толькі два птушак-драпежнікаў — беркута і арлана-белахвоста.

Фотаздымкі, дасланыя Валерыем у "Родную прыроду", былі зроблены ім у самых розных кутках Палескага радыяцыйна-экалагічнага запаведніка і пацвярджаюць меркаванне навукоўцаў, што адсутнасць гаспадарчай дзейнасці чалавека на гэтай зямлі станоўча наўплывала на аднаўленне біялагічнай разнастайнасці. Не памылюся, калі скажу, што многія людзі, асабліва тыя, хто рэдка пакідае межы горада, наўрад ці калі бачылі большасць з птушак, адлюстраваных на фотаздымках чарнобыльскага арнітолага. Дзякуючы Валерыю і іншым навукоўцам запаведніка, якія сябруюць з фотаапаратам, ствараецца жывая калекцыя прыроды.

Найноўшыя адкрыцці аддзела экалогіі фаўны

Акрамя арнітолага Юрко, ў навуковым штаце запаведніка працуюць яшчэ 44 спецыялісты. Яны вядуць назіранне за змяненнямі ў прыродзе без умяшання ў яе працэсы. Гэта з'яўляецца адным з першасных падыходаў у дзейнасці навукоўцаў. Змены асабліва відавочныя ў жывёльным свеце: у паводзінах, міграцыі, з'яўленні новых відаў. Загадчык аддзела экалогіі фаўны навуковай галіны запаведніка, кандыдат біялагічных навук Таццяна Дзярабіна

падзялілася нечаканым нават для спецыялістаў адкрыццём:

— У адной з апошніх акспедыцый па чарнобыльскай тэрыторыі — на памежжы Беларусі і Украіны, мы выявілі коней Пржэвальскага. Для нас важна, што пашырылася колькасць жывёл, якія абжываюць тэрыторыю запаведніка. Цяпер наша задача — весці назіранне за табуном, вывучаць кармавую базу і ўзровень радыяцыі ў месцах знаходжання гэтых рэдкіх жывёл. Даследаванне папуляцыі коней для нас не менш важнае, чым праца па вывучэнні зуброў, статак якіх з часу засялення павялічыўся амаль у дзесяць разоў.

Бесперапынны маніторынг апрамененай зямлі

І ўсё ж без паўнага ўмяшання ў прыроду навукоўцам не абысціся. Напрыклад, для вывучэння назапашвання радыенуклідаў у арганізмах жывёл неабходна праводзіць вылучэнне з прыроды прадстаўнікоў таго альбо іншага віду. Для гэтага спецыяльнымі загадамі Міністэрства прыроды і аховы навакольнага асяроддзя пазваляецца адстрэл некалькіх асобін — дзікоў, ваўкоў, янотападобнага сабакі. Для здабычы дробных грызуноў загад не патрабуецца.

У аддзелах лабараторыі спектраметры і радыяхіміі з першага дня стварэння навуковай галіны запаведніка праводзяцца неабходныя аналізы тканак і касцей жывёл на выяўленне радыяцыі. Бесперапынна вядуцца замеры ўзроўню радыяцыі ў глебе драўніне, вадзе і донных адкладаннях, накопленай за 28 гадоў пасля аварыі на атамнай станцыі. Дзякуючы невялікаму атраду навукоўцаў запаведніка збіраецца найкаштоўнейшы матэрыял, аналагаў якому ў свеце няма.

Апошнім часам работа навукоўцаў найбольш засяроджана на праблеме паўраспаду цэзію і стронцыю і ўзнікненні больш небяспечнага і доўгажывучага ізатопу-амерыцыю. Уздзеянне амерыцыю на жывы арганізм і ўплыў на развіццё расліннасці амаль не даследаваны, таму шмат новых адкрыццяў належыць зрабіць менавіта бабчынскім навукоўцам.

Тым часам папаўняюцца калекцыі музейных запаснікаў і фондаў навуковага аддзела знаходкамі новых відаў жывёл і

раслін, доследнымі працамі, цікавымі адкрыццямі.

Анатоль КЛЯШЧУК

Фота аўтара і **Валерыя ЮРКО**

Хойніцкі раён

Источник: Родная прырода. — 2014. — № 4. — С. 7—9.

